

SPINOZA KRING SOEST

Tweede bijeenkomst Ethicaleesgroep

Kees Schuyt

22 januari 2015

Tweede boek "Over wezen en oorsprong van de menselijke geest."

Boek II is de overgang van boek I naar boek III.

Boek III is het meest spannende en vormt het hart van de Ethica. Boek III is een bevrijdingstheorie, van passief ondergaan naar actieve kennisverwerving. Hoe meer je meemaakt, hoe meer kennis je vergaart. Boek II is de aanloop naar de toename van die actieve kennisverwerving en daarom nodig om boek III te kunnen begrijpen.

Het eerste deel van boek II gaat over de verhouding tussen lichaam en geest. Hierin lost Spinoza het probleem van Descartes op.

Spinoza was in discussie met Descartes, die met zijn dualisme uitging van twee substanties. Volgens Spinoza kan dat niet, want God heeft niets anders nodig om te bestaan.

Spinoza's causale relatie tussen lichaam en geest = één substantie en twee attributen.

De beide attributen zijn 1. materie → alles wat body heeft, en 2. geest → dat wat niet te pakken is.

God = iets denkends + materie Er is dus een parallelliteit tussen lichaam en geest. Jan Knol vergelijkt dat in zijn 259 stellingen met de beide zijden van een munt. Je kunt die op twee manieren zien: kop of munt, maar het blijft één munt. Je kunt ook de beide zijden niet tegelijk zien.

Kunnen we dan iets op twee manieren zien?

Kees Schuyt geeft daar een paar voorbeelden van:

*Gonny Pasman - Sackers
Joh. Poststraat 59 3762 VL Soest
tlf: 06-44876223
e-mail: info@spinozakingsoest.nl*

SPINOZA KRING SOEST

1. Een botsing tussen twee auto's.
 - a. Je kunt je afvragen met welke kracht die tot stand kwam. Berekening.
 - b. Je kunt je afvragen wie er voorrang had.
2. Het weer.
 - a. Je kunt het bekijken vanuit meteorologisch gezichtspunt
 - b. Je kunt het bekijken vanuit gevoel. Het is rot weer of het is mooi weer.
3. De recente executie in Indonesië.
 - a. Natuurwetenschappelijk is de doodsoorzaak een kogel.
 - b. Op grond van rechtelijk oordeel is de man berecht, omdat hij handelde in XTC.
4. Voedselvergiftiging.
 - a. Bekijken als medisch proces: bedorven voedsel bevatte gifstof en deze was dodelijk.
 - b. Maar ook: de vrouw diende haar man vergif toe via zijn eten.

Zelfde proces, maar gezien vanuit twee gezichtspunten (oorzaken).

Spinoza noemde dit allemaal *causa* = natuurlijk te verklaren. Hij licht dat toe in stelling 7: *De orde en het verband van de voorstellingen zijn dezelfde als de orde en het verband van de dingen.* Het loopt altijd parallel. Daarmee bestrijdt hij de stelling van Berkeley, die beweert dat alles voortkomt uit de idee. Dat laat hij zien in stelling 13: *Het voorwerp van de voorstelling, die de menselijke Geest uitmaakt is het Lichaam, ofwel een zekere werkelijk bestaande vorm van de Uitgebreidheid en niets anders.*

Maar als we ervan uitgaan dat brein een vorm van uitgebreidheid is, hoe kan die materie dan onze opvattingen beïnvloeden?

Dat is het derde element in boek II.

Kees Schuyrt illustreert het met de volgende twee vergelijkingen:

1. Men heeft een lijst nodig om een schilderij aan de muur te kunnen hangen, maar de lijst bepaalt niet het schilderij.
2. Een kind leert een taal door horen = aanleg
Maar welke taal het leert hangt af van waar het woont = inhoud.

Denken (aanleg) is genetisch bepaald, inhoud niet.

SPINOZA KRING SOEST

Kees Schuyt geeft nog een voorbeeld van interactie tussen voorwerp en gedachte met de vraag:

Verdwijnt de brief door de e-mail?

Dat hangt van onszelf af en hebben we zelf in de hand. Als wij blijven schrijven verdwijnt de brief niet.

Het tweede deel van boek II omvat het op noodzakelijker wijs ingaan op de kennisverwerving.

Vanaf stelling 16 tot stelling 23 bespreekt Spinoza de eerste kennissoort. Dit is de inwerking van buitenaf, die het maken van een voorstelling tot gevolg heeft. Dit is passieve of inadequate kennis en niet betrouwbaar, omdat het niet genoeg bewezen is. Bijvoorbeeld: mijn ouders hebben mij verteld dat ik op die en die datum in dat jaar om zo laat ben geboren. Het staat ook in mijn geboorteakte en in de doktersverklaring. Maar hoewel ik er in principe zelf bij was, kan ik dat zelf niet bevestigen en moet ik het dus met informatie van buitenaf doen.

Stelling 32 tot 26 gaat over de tweede soort kennis, n.l. de actieve of adequate kennis. Dit is het op een actieve manier verwerken van indrukken. We gaan op zoek naar de oorzaken, naar de waarheid. Dus van passief naar actief.

Stelling 37 tot 44 gaat over de derde soort kennis. De intuïtie. Schuyt noemt het *de way of being*. Een bepaalde manier om tegen het leven aan te kijken.

Stelling 45 tot 49 beschrijft de Vrije Wil.

Schuyt raadt ons aan om stelling 24 tot 31 opnieuw te lezen. Dan begrijpen we dat de niet-adequate kennis nodig is om tot de tweede kennissoort - de adequate kennis - te komen.

Tot slot maakt iemand de opmerking dat het opvalt, dat Spinoza bij een voorbeeld de namen Petrus en Paulus gebruikt. Dat zijn toch katholieke namen?

Schuyt antwoordt dat je in het TTP alles over Petrus, Paulus en Jezus vindt. Hij noemt Jezus daarin zelfs de allerbeste mens. De nadruk hierbij op mens illustreert dat hij de bijbel ook als een menselijk product beschouwde. Al op zijn 16e had hij een discussie met de rabbijnen over de rol van de profeten. Hij zei dat het geen woorden van God waren, maar van mensen,

Gonny Pasman - Sackers
Joh. Poststraat 59 3762 VL Soest
tlf: 06-44876223
e-mail: info@spinozakingsoest.nl

SPINOZA KRING SOEST

die in verschillende tijden hadden geleefd. Bij Van de Enden leerde Spinoza het christendom kennen en hoewel hij na zijn verbanning uit de synagoge nooit naar enig andere religie is overgegaan, wist hij er wel heel veel van.

Maar hij leefde wel drie eeuwen terug en had niet de wetenschappelijke mogelijkheden, die wij nu hebben. Zo zou hij, als hij nu leefde, hoogstwaarschijnlijk de oerknal een metafoor hebben genoemd. Wetenschappelijk gezien is daar namelijk lucht voor nodig en op 3 km buiten de aarde is lucht niet meer aanwezig.

Juist omdat hij drie eeuwen geleden leefde, moeten we niet alles van Spinoza letterlijk nemen. Doe je dat wel, dan wordt het dogmatisch en een pseudoreligie.

"Maak van Spinoza geen nieuwe religie", besluit Schuyt deze tweede bijeenkomst.

Januari 2015

Gonny Pasman - Sackers

*Gonny Pasman - Sackers
Joh. Poststraat 59 3762 VL Soest
tlf: 06-44876223
e-mail: info@spinozakingsoest.nl*